

Agrár-környezetvédelmi Modul

Agrár-környezetvédelem, agrotechnológia

KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁSI MÉRNÖKI MSc
TERMÉSZETVÉDELMI MÉRNÖKI MSc

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

Természetvédelmi és táj egyezmények, nemzetközi környezetvédelmi egyezmények, programok. 118.lecke

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

Nemzetközi egyezmények

- **Légekör**
- Egyezmény a nagy távolságra jutó, országhatárokon áttérjedő levegőszennyezésről
Convention on Long-range Transboundary Air Pollution (LRTAP)
Genf, 1979 (hatálybalépés: 1983)

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- Egyezmény az ózonréteg védelméről
Convention for the Protection of the Ozone
Layer
Bécs, 1985 (1988)
- Jegyzőkönyv az ózonréteget lebontó anyagokról
Protocol on Substances that Deplete the Ozone
layer
Montreál, 1987
- Éghajlatváltozási Keretegyezmény
United Nations Framework Convention on
Climate Change (FCCC)
New York, 1992 (1994)

Vizi környezet

- Egyezmény a tengerek olajszennyezésének megelőzésére
Convention for the Prevention of Pollution of the Sea by Oil
London, 1954
- Egyezmény a nyílt tengerekről
Convention of the High Seas
Genf, 1958
- Egyezmény a nyílt tengereken folytatott halászatról és a tengeri
élővilág megőrzéséről
Convention on Fishing and Conservation of the Living Resources of
the High Seas
Genf, 1958

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- Egyezmény a hulladékok és más anyagok lerakásából eredő tengeri szennyeződések megelőzéséről
Convention on the Prevention of Marine Pollution by Dumping of Wastes and Other Matter (MARPOL)
London, 1972
- Nemzetközi egyezmény a hajókról származó szennyezések megelőzéséről
Convention on the Prevention of Pollution from Ships
London, 1973
- ENSZ egyezmény a tengerjogról
UN Convention on the Law of the Sea (CLOS)
Montego Bay, 1982
- Egyezmény az országhatárokat átlépő vízfolyások és nemzetközi tavak védelméről és használatáról
Convention on the Protection and Use of Transboundary Watersources and International Lakes
Helsinki, 1992

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

A természeti környezet védelmével foglalkozó egyezmények

- Egyezmény az Európai és Földközi-tengeri Növényvédelmi Szervezet létrehozásáról
Convention for the Establishment of the European and Mediterranean Plant Protection Organization
Párizs, 1951
- Egyezmény a nemzetközi jelentőségű vizes területekről, különösen mint a vízimadarak élőhelyéről
Convention on Wetlands of International Importance especially as Waterfowl Habitat
Ramsar, 1971

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- Egyezmény a világ kulturális és természeti örökségének védelméről
Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (World Heritage Convention)
Párizs, 1972
- Egyezmény a vándorló vadon élő állatfajok védelméről
Convention on the Conservation of Migratory Species of Wild Animals
Bonn, 1979
- Egyezmény az európai vadon élő növények, állatok és természetes élőhelyeik védelméről
Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats
Bern, 1979
- Egyezmény a biológiai sokféleségről
Convention on Biological Diversity
Rio de Janeiro, 1992

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

Egyezmények a környezet állapotát befolyásoló tevékenységekről

- Légtörli, kozmikus és víz alatti nukleáris kísérleteket tiltó szerződés
Treaty Banning Nuclear Weapon Tests in the Atmosphere, in Outer Space and Under Water
Moszkva, 1963
- Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat és növényfajok nemzetközi kereskedelméről
Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora (CITES)
Washington, 1973
- Egyezmény a katonai eszközök környezetmódosító alkalmazásának betiltásáról
Convention on the Prohibition of Military or any other Hostile Use of Environmental Modification Techniques
Genf, 1977

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- Nemzetközi megállapodás a trópusi faanyagokról
International Tropical Timber Agreement
Genf, 1983
- Egyezmény a nukleáris balesetekre vonatkozó korai
tájékoztatásról
Convention on Early Notification of a Nuclear Accident
Bécs, 1986
- Segélynyújtási egyezmény a nukleáris balesetek vagy a
radiológiai vészhelyzet esetére
Convention on Assistance in the Case of a Nuclear
Accident or Radiological Emergency
Bécs, 1986

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- Egyezmény a veszélyes hulladékok országhatárokon túlra szállításának és elhelyezésének ellenőrzéséről
Convention on the Control of Transboundary Movements of Hazardous Wastes and their Disposal
Bázel, 1989
- Egyezmény az országhatárokon áttérjedő környezeti hatások vizsgálatáról
Convention on Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context
Espoo, 1991
- Ipari baleseti egyezmény az ilyen balesetek országhatárokon áttérjedő hatásairól
Convention on Transboundary Impacts of Industrial Accidents
Helsinki, 1992

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

Páneurópai Biológiai és Tájdiverzitási Stratégia

- Először 1993-ban, a maastrichti konferencián merült fel egy európai szintű ökológiai hálózat létrehozásának igénye Európai Ökológiai Hálózat (EECONET) néven.
- Komolyabb, állami szintű támogatást ez a kezdeményezés akkor kapott, amikor az Európa Tanács által kezdeményezett Páneurópai Biológiai és Tájdiverzitási Stratégiát a környezetvédelmi miniszterek aláírták (1995.—köztük Magyarország—szófiai találkozóján a csatlakozó országok Szófia).
- A konferencián jóváhagyták, hogy a Páneurópai Ökológiai Hálózatot (PEEN) 2005-ig kell a résztvevő országoknak kijelölniük. 1999 áprilisában Genfben elfogadták a Páneurópai Ökológiai Hálózat kialakítására vonatkozó irányelveket.
- A PEEN lényegében az egyes országok ökológiai hálózatából tevődik össze. Magyarországon a Nemzeti Ökológiai Hálózat tervezése 1993-ban kezdődött meg az IUCN szervezésében.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

Biológiai Sokféleség Egyezmény

- Az ENSZ 1992-ben Rio de Janeiróban rendezett Környezet és Fejlődés Konferenciáján (United Nations Conference on Environment and Development, UNCED) három olyan nemzetközi egyezmény elfogadására került sor, amelyek globális hatása vitathatatlan és mérföldkövet jelentettek a fenntartható hasznosítás kérdésében.
- Ebből az egyik a Biológiai Sokféleség Egyezmény.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

Az Egyezmény jelentősége

A Biológiai Sokféleség Egyezmény jelentősége, hogy a legmagasabb nemzetközi politika szintjén foglal állást az ember (emberi társadalom) és a természet (élővilág, biológiai sokféleség) viszonyának meghatározásában.

Az egyezmény nem csupán az alapelveket és a feladatokat definiálja, de intézkedik a végrehajtás funkcionális, szervezeti és finanszírozási kérdéseiről is.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

Célkitűzései

- A Biológiai Sokféleség Egyezmény célkitűzése
- a biológiai sokféleség megőrzése,
- komponensei fenntartható használatának biztosítása,
- a genetikai erőforrások hasznosításából származó előnyök igazságos és méltányos elosztása, beleértve a genetikai erőforrásokhoz való megfelelő hozzáférhetőséget, technológiák átadását és pénzeszközök biztosítását.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- Az egyezmény egyensúlyra törekszik a három hangsúlyos cél megfogalmazásában a megőrzés, a használat és a hasznok megosztása között.
- A célkitűzések újszerű alku-pozíciót rajzolnak meg a genetikai erőforrásokhoz való hozzáférhetőség, ill. cserébe a megfelelő technológia átadás és a pénzeszközök biztosítása között. Ez az a pont, ahol a biológiai sokféleségben rejlő genetikai erőforrások a „szabad jószág” kategóriából szinte „készletté” minősítettnek át.

- Az egyezmény értelmében a biológiai sokféleség a bármilyen eredetű élőlények közötti változatosságot jelenti, beleértve többek között a szárazföldi, tengeri és más vízi-ökológiai rendszereket, valamint az e rendszereket magukban foglaló ökológiai komplexumokat.
- Magában foglalja a fajokon belüli, a fajok közötti sokféleséget és maguknak az ökológiai rendszereknek a sokféleségét. A fenntartható használat a biológiai sokféleség komponenseinek olyan módon és ütemben történő használatát jelenti, mely nem vezet a biológiai sokféleség hosszú távú csökkenéséhez, ezzel fenntartva a benne lévő lehetőséget a jelen és jövő generációk igényeinek és törekvéseinek kielégítésére.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- A Biológiai Sokféleség Egyezmény nem klasszikus természetvédelmi egyezmény, hiszen a célkitűzései nem csupán a természetvédelemre utalnak, hanem a társadalom érdekeit közvetlenül szolgáló hasznosításra.
-
- A vadon élő élővilág fenntartható használata csakis úgy lehetséges, ha mindent elkövetünk degradációjának megakadályozásáért.
- Az egyezmény azért különleges, mert az egész élővilágra vonatkozik, vagyis minden élőlény és élő rendszer fennmaradását, a földi élet valamennyi formájának egyetemes védelmét tűzi ki célul.
- A biológiai változatosság értéke ugyanis egyaránt rejlik komponenseinek
  - ökológiai,
  - genetikai,
  - tudományos,
  - oktatási,
  - szociális,
  - gazdasági,
  - kulturális és
  - esztétikai értékeiben.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- Az egyezmény rendelkezik a „hagyományos” védelmi módszerekről is, így védett területek hálózatának kialakításáról, ahol a biodiverzitás védelmére speciális feltételeket kell kialakítani és fenntartani.
- A Biológiai Sokféleség Egyezményhez 2004-ig (az Európai Unióval együtt) 188 állam csatlakozott.
- Magyarország 1992. június 13-án aláírta (103/1993. (XII. 29.) OGY határozat), majd törvénnyel kihirdette (1995. évi LXXXI. törvény) az Egyezményt.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

Natura 2000, az Európai Unió ökológiai hálózata

Az Európai Unió által létrehozott Natura 2000 egy olyan összefüggő európai ökológiai hálózat, amely

- a közösségi jelentőségű természetes élőhelytípusok,
- vadon élő állat- és növényfajok védelmén keresztül biztosítja a biológiai sokféleség megővését és hozzájárul kedvező természetvédelmi helyzetük fenntartásához, illetve helyreállításához.
- A Natura 2000 hálózat az Európai Unió két természetvédelmi irányelve alapján kijelölendő területeket - az 1979-ben megalkotott madárvédelmi irányelv (79/409/EGK) végrehajtásaként kijelölendő különleges madárvédelmi területeket és az 1992-ben elfogadott élőhelyvédelmi irányelv (43/92/EGK) alapján kijelölendő különleges természetmegőrzési területeket foglalja magába.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- Az élőhelyvédelmi irányelv fő célkitűzése a biológiai sokféleség megóvása, a fajok és élőhelytípusok hosszú távú fennmaradásának biztosítása, természetes elterjedésük szinten tartásával vagy növelésével.
- Az irányelv írja elő az európai ökológiai hálózat, a Natura 2000 létrehozását.
- Azok az élőhelytípusok és fajok, melyek fennmaradását csak azonnali intézkedéssel lehet biztosítani kiemelt jelentőségűek és az unióban elsőbbséget, prioritást élveznek.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

A kijelölés alapjául szolgáló természeti értékek magyarországi helyzete

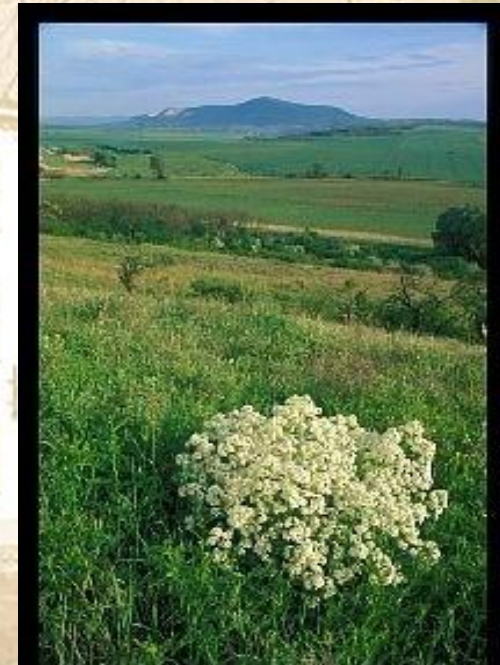
- Hazánk csatlakozásával az EU eddigi területén található 6 biogeográfiai régió kiegészül a pannon régióval, amely legnagyobb részt Magyarország területén található.
- A pannon biogeográfiai régióban számos olyan faj és élőhelytípus található, amely a 15 tagú unió területén nem fordul elő.
- A csak hazánk területén előforduló élőhelytípusok és fajok ún. „pannonikumok” esetében különösen nagy a felelősségünk abban, hogy a kijelölt területek megfelelő nagyságúak legyenek az adott élőhelytípus illetve faj országos állományának vonatkozásában, hiszen fennmaradásuk az unión belül elsősorban hazánkon múlik.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- Ilyen a pannon régióra jellemző élőhelyek a pannon lejtősztyepppek és sziklafüves lejtők, a pannon löszgyepek és homoki gyepek, a fás élőhelyek közül a pannon gyertyános tölgyesek és pannon homoki borókás-nyárasok.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- Az élőhelyvédelmi irányelv mellékletén szereplő, kiemelt jelentőségű bennszülött fajaink például a magyar kökörcsin, a pilisi len, a magyarföldi husáng, a magyar vakcsiga és a rákosi vipera.
- A közösségi jelentőségű élőhelytípusok közül 46, növényfajok közül 36, madarak közül 91, egyéb állatfajok közül 105 fordul elő Magyarországon számottevő állományban, melyek hazai állományai kapcsán területeket kellett kijelölnünk.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- A területek kijelölése szempontjából figyelembe veendő fajok nagy részét a hazai természetvédelem már a korábbiakban is megkülönböztetetten kezelte, és a védett természeti területek kijelölésénél azok előfordulási helyei fontos szerepet játszottak (a Magyarország által javasolt fajok többsége ide tartozott).
-
- Ugyanakkor az irányelvek mellékletein szerepel jó néhány olyan faj is, melyek Nyugat-Európában megritkultak, de Magyarországon még erős állományuk létezik, és a korábbi védetté nyilvánítások során nem szolgáltak a kijelölés szempontjául (ilyen a szarvasbogár, a remetebogár, mocsári teknős, a tövisszúró gébics, az örvös légykapó, kífésztkű aszat, pannon gyertyános-tölgyes stb.).
- A fogyatkozó nyugat-európai állományok megerősítésében éppen a még nem veszélyeztetett kelet-európai törzsállományok még hatékonyabb védelmük révén kiemelt szerepet játszhatnak, így az Európai Unió általános természetvédelmi célkitűzéseinek akkor felelünk meg, ha e nálunk még nem veszélyeztetett fajok területi-élőhelyi védelmére is az eddigieknél jobban odafigyelünk.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

Az Élőhelyvédelmi Irányelv

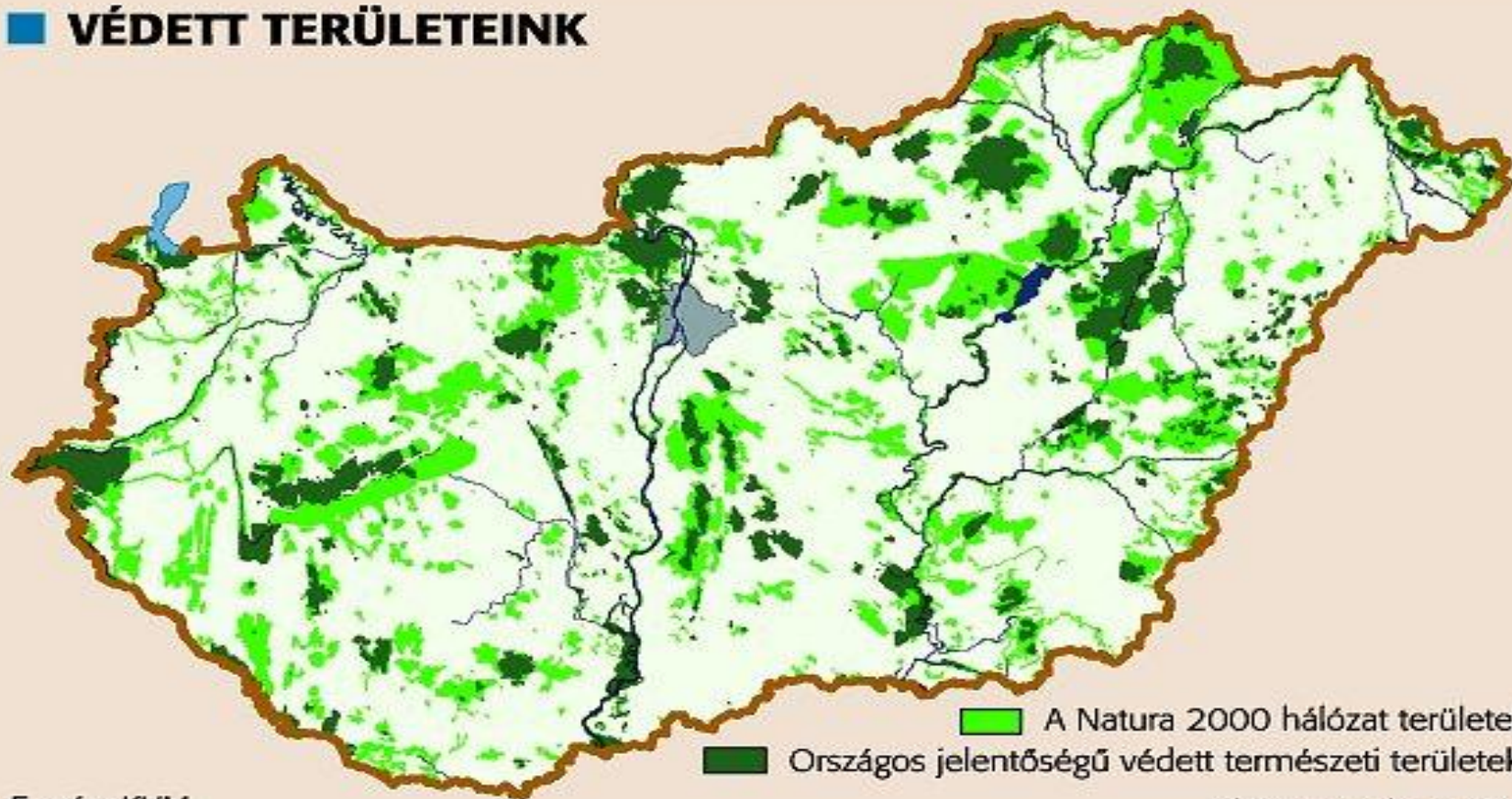
- Az Élőhelyvédelmi Irányelv egyértelműen kifejezi, hogy a Natura 2000 területek kijelölésével nem a gazdasági fejlődés leállítása, nem zárt rezervátumok létrehozása a cél, ahol minden tevékenység tiltott.
- A gazdálkodás bizonyos formái a területen továbbra is folytathatók, ha az összeegyeztethető a védelemmel.
- A védelmet kizárólag azon fajok és élőhelytípusok szempontjából kell biztosítani, amelyek alapján a területet kijelölték.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

VÉDETT TERÜLETEINK

Forrás: KVM

NÉPSZABADSÁG-grafika

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- A Natura 2000 területek jelenleg az EU területének 18%-át teszik ki. Ha a csatlakozó országokban hasonló arányban jelölnék területeket a hálózatba, több mint 180 000 négyzetkilométernyi területtel bővíthet a hálózat. Ezek az új Natura 2000 területek Európa természetvédelmi szempontból legértékesebb szeleteit jelentik majd.
- Azonban ezeket az értékes természetes élőhelyeket számos veszély fenyegeti. A veszélyforrások sokrétűek: a litván erdőket az ipari fakitermelés, a lengyel Biebrza Nemzeti Parkot és a bulgáriai Kresna Gorge területét az európai úthálózat fejlesztése fenyegeti, míg a Duna-Odera-Elba csatorna visszafordíthatatlan károkat okozhat a Duna, Odera, Elba, Morva folyókban és vízgyűjtőiben.
- Magyarországon is jelen vannak ezek a veszélyforrások, különösen a közlekedési infrastruktúra fejlesztése jelent közvetlen veszélyt természeti értékekben gazdag területeinkre (pl. az M3-as autópálya tervezett meghosszabbítása a Szatmár-Beregi síkra). Meg kell akadályozni a természeti értékek további degradálódását, valamint biztosítani, hogy a fejlesztési tervek és beruházások az EU környezetvédelmi jogszabályaival összhangban valósuljanak meg.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

Washingtoni egyezmény

A világ legnagyobb természetvédelmi megállapodásának teljes neve Egyezmény a Veszélyeztetett Vadon Élő Állat- és Növényfajok Nemzetközi Kereskedelméről (Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora, azaz CITES).

A CITES 1973-ban jött létre 26 ország aláírásával. Előírásait azóta 137 állam fogadta el és hirdette ki, így ma már a világ 192 országa közül 163 Részben Fele az egyezménynek. Magyarország a megállapodáshoz 1985-ben csatlakozott.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- A vadon élő állat- és növényfajok fennmaradása szempontjából élőhelyük elvesztése után a velük folytatott nemzetközi kereskedelem jelenti a legnagyobb veszélyt. Ennek nagyságát jól érzékelteti az évente kereskedelmi forgalomba kerülő egyedek száma, ami eléri a 350 milliót és az „üzletágból” származó éves világpiaci bevétel nagysága (beleértve a legális és illegális kereskedelmet is), ami meghaladja a 159 milliárd USD-t.
- Az illegális állat- és növénykereskedelem sajnálatos jövedelmezőségét mi sem bizonyítja jobban, mint az, hogy a kábítószer kereskedelem mögött a második helyet foglalja el a rangsorban, ugyanakkor a kábítószer kereskedelemmel ellentétben a büntetés általában jelentősen kisebb.
- Emiatt az állatok és növények illegális kereskedelme hatalmas üzletággá fejlődött és sokszor a kábítószer kereskedők szervezett hálózatán keresztül, vagy ahhoz hasonló csatornákon bonyolódik.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- A nemzetközi kereskedelemben mind az élő állatok és növények, mind pedig azok részei, származékai (pl. elefántcsont, pézsmaszarvas pézsmamirigy váladéka, kaviár, hullóbőrből készült táskák, faanyag) előfordulnak, ezért a CITES a hatálya alá tartozó fajok vonatkozásában azok – néhány speciális kivételtől eltekintve - minden felismerhető részére és származékára is kiterjesztette a védelmet.
- Erre azért volt szükség, mert a legtöbb esetben a fajokat nemcsak élő példányaik befogása, begyűjtése, hanem részeikkel, illetve a belőlük készített termékekkel folytatott világméretű kereskedelem is fenyegeti.
- Az egyezmény hatálya alá közel 35.000 állat és növényfaj tartozik, melyeket veszélyeztetettségük alapján az alábbi 3 függelékbe sorolták be:

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

- **I. függelék**

- Ezen a függeléken azok a fajok szerepelnek, amelyek a nemzetközi kereskedelem káros hatásai miatt már a kipusztulás szélére kerültek. Közülük több fajnak már csak néhány tíz, vagy száz egyede él szabadon. Ezek a legszigorúbban védettek, ezért az egyezmény kategorikusan tilt minden velük kapcsolatos kereskedelmi tevékenységet. Így csak természetvédelmi célból engedélyezhető befogásuk, vadászatuk, az élő állatok, részeik, származékaik és a belőlük készített termékek, preparátumok exportja, importja és re-exportja is.

- **II. függelék**

- Ezen a listán felsorolt fajok szintén veszélyeztetettek a nagymértékű kereskedelem miatt, állományuk azonban ma még nincs kritikus helyzetben. Ahhoz, hogy vadon élő állományuk hosszú távon fennmaradjon, az egyezmény szigorúan szabályozza a velük folytatott kereskedelmet. Ezek a fajok egy tudományos állományfelmérés alapján meghatározott éves mennyiség (export kvóta) erejéig, engedélyekkel, kereskedelmi forgalomba kerülhetnek.

- **III. függelék**

- Ezen a függeléken olyan fajok szerepelnek, melyeknek egy adott országban élő állománya veszélyeztetett, de a helyi természetvédelem nem elég erős ahhoz, hogy a fajt a kereskedelem káros hatásaitól megvédje, ezért a védelemhez nemzetközi segítséget igényel.

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg

ELŐADÁS Felhasznált források

- Szakirodalom:
- Konkolyné Gyúró Éva: Környezettervezés, Mezőgazda Kiadó Bp.(2003)
- Egyéb források:
- <http://www.foek.hu/zsibongo/egyezm/egyezm.htm>
- www.kvvm.hu

Debrecen Egyetem
Mezőgazdaság- Élelmiszertudományi és
Környezetgazdálkodási Kar

Pannon Egyetem
Georgikon Kar

Köszönöm a figyelmet!

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg